

GÖRDÜM, DUYDUM, BİLİYORUM

Övül ESKİ, Elektrik-Elektronik Mühendisi

Geçtiğimiz günlerde kadının pazarlık unsuru bir nesne olarak değerlendirilmesine dair korkunç bir deneyimi daha yaşamak zorunda kaldık. Henüz fetüs bile olmamış bir hücre grubunun akıbeti üzerinde kadının karar hakkı bir katliamla ilişkilendirildi. Burada tartışılması planlanan ne bu anlamsız ilişkilendirme, ne bu hamlenin amacı. Bu yazı daha çok girişte söz edilen akıl almaz durumu da yaratan ataerki, cinsiyet rolleri ve cinsiyet algısının hayatımızda nasıl hakim bir yere sahip olduğu ve kadınlar ve kadınlığın “tarla”, “statü sembolü”, “ev eşyası”, “kişisel bakım ürünü” ya da “stres aktarma objesi” ... vs olarak görüldüğü sürece nasıl insanlığımıza ihanet ederek güdükleştirdiğimize üzerine. Kadını, hayatımızı ve varlığımızı sürdürmek için bir araç veya korunması gereken aciz bir yaratık olarak gördüğümüz ama asla insan değil çünkü “erkek” değil üzerinden yorumladığımız sürece toplumsallığımızın nasıl sağlıklı olacağı üzerine. Ve tabii ki biz mühendis kadınların bu bozuk algıdan nasıl etkilendiğimiz üzerine.

Başka bir yerden devam etsek? Kadın sorunu üzerine bazı tartışmaların duraklarından biridir: “Madem o kadar eşitsiniz niye hiç kadın bilim adamı” yok?” Ne muhteşem bir argüman di’ mi? 1900’lerin başlarında ancak üst sınıf kadınlar üniversite diye adlandırılan “yüksek ev hanımlığı okulları”na gitme hakkı kazansın, aradan sıyrılan birkaç güçlü kadın sizin hayatta uğraşmanız gerekmeyen yıldırma politikalarıyla savaşa savaşa ancak bilimsel eğitim alabilsin, egemen erkeklik kavramının reddederek savunuculuğunu yapan cengaverler de bu soruyla insanın karşısına çıksın. Bu kadar saçmalamak ancak iktidara özgü değil midir?

Eril iktidarın yazdığı tarih nedeniyle unutulmaya bırakılmış kadınların adına bazı bilim insanlarının adını anmadan geçmemeli burada. Din savaşlarının ortasındaki Hypatia'nın katkılarını değerlendirmekte bu kadar gecikmeseydik? Birçoğumuz Marie Sklodowska-Curie'yi biliyoruz. Peki bilimsel katkılarını askeri uygulamalarda kullanmayacağını söyleyerek atom bombasının tasarlandığı Manhattan Projesi için kendine yapılan daveti reddeden; Nobel Ödülü partnerine verilirken kendisi es geçilen Lise Meitner; önyargılar, üzerine basılmalar, yok sayılmaların olmadığı bir dünyada bunlarla başa çıkmak için harcadığı bilinçli ya da bilinçsiz eforu çalışmalarına aktarabilseydi? Ya, bugün birçok hastalığa karşı umudumuz olan genetik biliminin üzerinde yükseldiği ikili sarmal yapıyı ilk görüntüleyen Rosalind Franklin, misojinist iş arkadaşı Watson'la çalışmak zorunda olmasaydı neler olurdu? İnşaat mühendisi Nefise Akçelik? Adı Türkiye’de karayolları tünelciliğinin gelişmesine yaptığı büyük katkılar nedeniyle heybetli bir tünele verilmek istendiğinde iki farklı siyasi kanattan milletvekillerinin itiraz gerekçesi neydi?

Ev içi emeği, hasta/yaşlı/çocuk hatta koca bakımı kısacası yeniden üretim ve alt sınırı 3'ten 5'ten başlayan sonunun 2[∞] +1'e dayanabileceğinden korktuğum doğum/tarla göreviyle sınırlandırılmış kadın algısı ile aşağılık kadın işleri dışında her şeye muktedir, mülk edinme hakkına ve bunu koruma yükümlülüğüne “sahip” erkek algısı elbette yalnızca kadınları değil toplumsal olarak hepimizi etkiliyor. Bu algıyla yetiştirilen kız ve oğlan çocuklarının yeteneklerinin ve kişisel özelliklerinin gerektirdiği seçimleri sağlıklı şekillerde yaparak kendileriyle barışık yetişkin bireylere dönüşmelerini beklemek yalnızca yenilen kumarbaz aymazlığı olarak tanımlanabilir.

Ortada korunmanız gerektiği öne sürülen tehdit koruyanların kendisi tarafından yaratılıyorsa kendini inkarcı bir kısır döngüyle koruyan muhteşem bir güç/iktidar sistemiyle karşı karşıyasınız demektir. Bu korunma gerekliliği yanında acizliğiniz nedeniyle yetkin ve yetkili olamayacağınız bonusuyla beraber gelir ve size bir lütf olarak yedirildiği için itiraz etmeniz gerektiğini bile fark edemeden hiç geliştiremediğiniz güçleriniz ve yeteneklerinizle en iyi olasılıkla başarılı erkeğin arkasındaki destek olursunuz. Hatta daha ileri gidelim oğlunuzu zengin ve başarılı olmak zorunlu hedefiyle eğitirken kızınızı iktidarın daha üst sıralarındaki bir erkekle evlenebilmek için gerekli şartları sağlayacağı şekilde eğitir sistemin sürekliliğini sağlarsınız.

Komplike dantel modellerini bakarak çözebilen, küçücük dolaplara dünyanın eşyasını sığdırabilen, evde çıkan sorunları bütçeye uygun çözmek adına sürekli yeni yöntemler geliştiren aile içi sorunların arabulucusu olmak ve dengeyi sağlamakla yükümlü ve bunları en iyi yapabilmek üzere çocukluğundan bu yana eğitilen kadına çoğu zaman çok daha basit yönetsel ya da teknolojik ilişkiler söz konusu olduğunda geri durması gerektiği öğretilir. Bilgi ve teknoloji doğaları gereği güç getirdikleri için iktidara aittir, yönetim zaten tuhaf bir şekilde gücü elinde bulundurandadır ve sonuçta istediği kadarını sizinle

paylaşır. İşte tam burada mühendis kadınların sorunları başlar. Daha okulu kazandığınız anda bir kadının mühendislik okumasını onaylamayan yorumlarla karşılaşmanızla başlar maceranız. Hem kadın beyni sayısal değil sözele yakındır gibi bir anlayış vardır hem de mezun olduktan sonra mühendislik işi ile kadının varlık amacı olarak görülen ev içi sorumlulukları nasıl yürütülecek kaygısı vardır itirazların içinde. İş arama dönemi de benzer engeller içerir, sevgilinizin olup olmadığı ve evlilik planlarınız sorgulanabilir densizce, bazen de sorgulama gereği bile duyulmadan işveren erkek çalışan istediği konusunda çoktan kararını vermiştir. Sonra bir işe giresiniz kadının korunması gerektiği, kadının ortalığı toparlamak ya da insanların beslenmesini sağlamak gibi doğuştan getirdiği yetenekleri olduğu sanrısı çoğu zaman bilinçsiz bir şekilde bazen kendi ayağına taktığınız bir çelme bazen de iş arkadaşlarınızın ya da patronunuzun beklentisi olarak karşınıza çıkar. Kadınlara ve erkeklere dair kalıp yargılar bazen hem sizi hem iş arkadaşlarınızı zorlar ama sonuçlar genellikle uzun vadede kadın için olumsuz olacak şekilde gelişir. Hiç farkına varmadan; eşit işe düşük ücret, daha az eğitim ve yükselme olanağı, ev ve iş arasında sıkışmışlığın ve toplumsal beklentileri karşılamamanın ağırlığı altında zorlanan bazen de erkekler kulübünün “bizden” iltifatını edinirken kaybolan kadınlara dönüşülür. Sonuç olarak böyle gelmiş böyle gider olduğu için düşünmeden gerçekleştirdiğiniz çoğu eylem, sıradan hitaplar, küçük şakalar ya da kabullendiğiniz basit yaşamsal döngüler duyduğunuzda kanınızı donduran kadın cinayetleri, tecavüzler ya da politik hamlelerle aynı kapıya çıkar aynı sistemden beslenir. Farkına bile varmadan bir kadını ve onun insanlığa sunabileceği katkıları baskılıyor olabilirsiniz. Birer mühendis olarak sistem modelleme ve sorun çözme üzerine eğitim almış ve topluma karşı almış olduğumuz bu eğitimin bize kazandırdıklarını sunmakla yükümlü olan bizler her tarafından dökülen bu sistemin basit bir şekilde gözümüzü önünde duran problemini görmezden gelemez. Küçücük çocuklara bile toplu tecavüzler, yol ortasında öldürülen kadınlar «çalışıyorsa dokunma» aşamasında bile olmadığımızı göstermiyor mu?